

آثار ۱- سلطانزاده

آوتیس میکائیلیان (سلطان زاده) در سال ۱۸۸۹ میلادی در خانواده ای از ارامنه شهر مراغه به دنیا آمد و در سال ۱۹۱۲ به حزب سوسیال-دموکرات کارگری روسیه (گروه بلشویک) پیوست و از فعالین مهم آن شد وی در اواخر ۱۹۱۹ به عضویت حزب "عدالت" درآمد و از مبتکرین تشکیل حزب کمونیست ایران و شرکت کننده ی فعال نخستین کنگره آن در شهر انزلی (پهلوی سابق) بود و به عنوان نماینده این حزب در کنگره دوم بین الملل کمونیست شرکت جست. در این کنگره سلطان زاده در کمیسیون های ارضی و مسأله مستعمراتی و ملی شرکت داشت و به نمایندگی احزاب کمونیست خاور نزدیک به عضویت کمیته اجرایی بین الملل کمونیست (کابک) انتخاب شد و در این سمت تا کنگره سوم انجام وظیفه کرد. در سال ۱۹۲۰ پس از شرکت در کنگره خلق های خاور زمین به عنوان نماینده ایران همراه حیدرخان عموغلی مسئولیت عضویت در شورای تبلیغات کمینترن در خاور را عهده دار شد و در همین زمان بود که از نزدیک با رهبران برجسته بین الملل کمونیست، لنین، بوخارین، تروتسکی، زینوویف، رادک، وارگا و سایرین همکاری داشت.

وی در اواخر سال ۱۹۲۷ در برگزاری کنگره دوم حزب کمونیست ایران سهمی سازنده داشت و گزارش مفصل وی از این کنگره که در مجله تنوریک کمینترن نشر یافت حاکی از نقش مؤثر وی در کنگره ارومیه می باشد. پس از این دوران بود که سلطان زاده از طرف کمیته مرکزی حزب کمونیست ایران مأموریت یافت انتشار پیکار و ستاره سرخ را به عهده بگیرد. سپس به نمایندگی حزب کمونیست ایران در ششمین کنگره بین الملل کمونیست شرکت جست. در این کنگره نه تنها در قلمرو مسائل ملی و مستعمراتی اظهار نظر نمود بلکه در بحث مسائل حادی که جنبش جهانی کمونیستی

با آن روبرو بود شرکت کرد. وی در این کنگره طی سه سخنرانی در اجلاسیه عمومی و بحث در کمیسیون برنامه تزه‌های ارانه شده از جاتب رهبری کمینترن را مورد انتقاد شدید قرار داد (تظریات بوخارین در مورد وضع سرمایه داری جهانی). پس از کنگره ششم کمینترن سلطان زاده هم چنان در میان ایرانیان مقیم اروپا به فعالیت سیاسی و تنوریک پرداخت (از جمله ترجمه های منتشر شده از طرف حزب می توان از مزد-پها-سود و کار و سرمایه تألیف مارکس و ماتیفست کمونیست اثر مارکس و انگلس را یاد کرد).

از سال ۱۹۳۱ تا ۱۶ ژوئن ۱۹۳۸ -تاریخ شهادت سلطان زاده- اثری از وی در دست نیست. در این دوران اعضای حزب بلشویک و کمینترن که سیاست استالین را مورد انتقاد قرار داده بودند مشمول "غضب" وی و دستگاه ترور او قرار گرفتند. سلطان زاده هم مانند مابقی رهبران حزب بلشویک به فرمان استالین به عناوین اتهامات مختلف از جمله "خانن" به طبقه کارگر "جاسوس فاشیسم" "جاسوس امپریالیست های انگلیسی و فرانسوی" به میدان تیرباران فرستاده شد. بدین سان با شهادت سلطان زاده جنبش کمونیستی ایران یکی از برجسته ترین شخصیت های خود را از دست داد. آثار سلطان زاده به تدریج در حال جمع آوری و ترجمه و چاپ می باشد. مطالعه آن برای درک و آموختن از تجارزات طبقاتی در دوران اولیه حزب کمونیست ایران امریست ضروری.

در جلد چهارم اسناد تاریخی جنبش کارگری سوسیال دموکراسی و کمونیستی ایران (انتشارات مزدک) یک رشته از مقالات سلطان زاده ترجمه و به چاپ رسیده است. از جمله:

- جنبش انقلابی در ایران (بررسی ای از اوضاع اجتماعی و سیاسی ایران از اوائل قرن بیستم تا ۱۹۱۱)

- ایران معاصر-۱۹۲۲ (تحلیلی از نظام سیاسی مسأله ارضی نظام سیاسی مسأله ارضی نظام اقتصادی و جنبش اجتماعی در آن دوران)

- موقعیت زن ایرانی
- جنبش سندیکائی در ایران (در باره اتحادیه های کارگری و تکامل آن ها)
- پیکاری برای نفت ایران
- خطوط انکشاف ایران
- ایران پایگاه امپریالیسم بریتانیا.

اسناد تاریخی- جنبش کارگری، سوسیال دموکراسی و کمونیستی ایران، جلد
چهارم، انتشارات مزدک، ایتالیا، ۱۹۷۴

پرویز معینی